

1947 HİNDİSTAN-PAKİSTAN AYRILIĞINDA KADINLARIN YAŞADIĞI SORUNLARIN URDU HİKÂYESİNE YANSIMALARI

Nuriye BİLİK*
Mehmet Kemal ÇAKMAKÇI*

Öz

Tarih boyunca pek çok göçe sahne olan Hint alt kıtası, 14 Ağustos'ta Pakistan'ın, 15 Ağustos 1947'de ise Hindistan'ın bağımsızlıklarını kazanıp müstakil birer devlet olarak kurulmalarıyla birlikte büyük bir göç dalgasına tanıklık etmiştir. Bu bölünme ile birlikte Pakistan tarafında kalan Hindu-Sihler Hindistan'a; Hindistan topraklarında kalan Müslümanlar ise yeni kurulan Pakistan'a göç etmişlerdir. Dünya tarihinde eşine az rastlanan bu mübadele döneminde, insanlık dışı pek çok olay yaşanmıştır. Aynı topraklar üzerinde yüzyıllardır kardeşçe yaşamış alt kıta halkları, ayrılık ile birlikte birbirlerinin düşmanları haline gelmiş, ardından yaşanan katliamlar, yağmalamalar, tecavüzler, kaçırılmalar, hırsızlıklar, çocukların kaçırılması gibi trajik olaylara tanıklık etmişlerdir. Bölünme sürecinde bu tür olaylardan en çok etkilenen kesimlerden biri de kadınlar olmuştur. Milyonlarca insanın göç etmek mecburiyetinde kaldığı bu dönemde kadınlar, cinsiyetlerinden dolayı düşman gruplar karşısında cinsel şiddete ve tacizlere maruz kalmış, aynı zamanda aileler parçalanmış kadınlar eşlerinden, çocuklarından ve aile üyelerinden ayrı düşmüşlerdir. Ayrılık sırasında tecavüze uğrayan veya şiddete maruz kalan kadınlar, genellikle toplum tarafından dışlanarak utanç ve damgalamalar ile karşı karşıya kalmışlardır. Bu dönemi konu edinen Urdu edebiyatçıları, yaşanan pek çok sorunun yanı sıra kadınların yüzleşmek zorunda kaldıkları problemlere de eserlerinde yer vermişlerdir. Mübadele döneminde ortaya çıkan meseleleri; Saadet Hasan Manto, İntizar Huseyin, Ahmed Nedim Kasimi, Krişen Çandar, Racender Singh Bedi, Upenderanath Eşk, Abdullah Huseyin, Kudretullah Şahab gibi edebiyatçıların yanı sıra Kurre-ul Ayn Haydar, Hadica Mastur, Zahide Hina, Nur-ul Huda Şah, İsmet Çağatay gibi kadın edebiyatçıları da hemcinslerinin göç zamanı karşılaştıkları sorunları eserlerinde konu edinmişlerdir. Bu çalışmada, 1947'de gerçekleşen Hindistan-Pakistan ayrılığı ile birlikte karmaşa dönemi olarak da adlandırılan süreçte alt kıtada yaşayan kadınların karşılaştıkları sorunların edebiyatçıları tarafından Urdu öyküsüne nasıl yansıtıldığı aktarılacaktır.

Anahtar Kelimeler

1947 Hindistan-Pakistan
Ayrılığı,
Urdu Edebiyatı,
Göç,
Kadın,
Toplumsal Çöküş

Makale Hakkında

Gönderim Tarihi:
16.03.2025
Kabul Tarihi:01.04.202
E-Yayın Tarihi:
26.04.2025

*Prof. Dr., Selçuk Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Urdu Dili ve Edebiyatı Bölümü, nbilik@selcuk.edu.tr, ORCID: 0000-0002-2032-2870. DOI: 10.61134/audodilder.1659008.

* Dr. Öğr. Üyesi., Selçuk Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Urdu Dili ve Edebiyatı Bölümü, mehmetkemalcakmakci@gmail.com, ORCID: 0000-0002-4912-9003. DOI: 10.61134/audodilder.1659008.

1947 REFLECTIONS OF WOMEN'S PROBLEMS IN INDIA-PAKISTAN PARTITION IN URDU FICTION

Abstract

The Indian subcontinent, which has witnessed significant migrations throughout history, experienced a massive wave of migration with the independence of India on August 15, 1947, and the establishment of Pakistan as an independent state on August 14 of the same year. With this partition, Hindu-Sikhs who remained on the Pakistani side migrated to India, and Muslims who remained on the Indian side migrated to the newly established Pakistan. During this period of exchange, which is unprecedented in world history, many inhumane events took place. The peoples of the subcontinent, who had lived as brothers and sisters on the same land for centuries, became enemies with the partition, and witnessed tragic events such as massacres, looting, rapes, kidnappings, thefts and abductions of children. Women were one of the most affected groups during the partition process. During this period, when millions of people were forced to migrate, women were subjected to sexual violence and harassment at the hands of hostile groups because of their gender, while families were torn apart and women were separated from their husbands, children, and family members. Women who were raped or subjected to violence during separation were often ostracized by society and faced shame and stigmatization. Urdu literary figures dealing with this period have included in their works, among many other problems, the problems that women had to face. In addition to literary writers such as Saadet Hasan Manto, Intisar Huseyin, Ahmed Nedim Kasimi, Krishen Chandar, Rajender Singh Bedi, Upenderanath Eshk, Abdullah Huseyin, Kudretullah Shahab, Ismet Chagatay, women literary writers such as Kurret-ul Ayn Haydar, Hadica Mastur, Zahide Hina, Nur-ul Huda Shah have also addressed the problems faced by their fellow women during the migration period. In this study, it will be explained how the problems faced by women living in the subcontinent during the so-called period of turmoil after the separation of India and Pakistan in 1947 were reflected in Urdu literature by literary figures.

Keywords

1947 India-Pakistan
Partition,
Urdu Literature,
Migration,
Women,
Social Collapse

Article Info

Received: 16.03.2025
Accepted: 01.04.2025
E-Published: 26.04.2025

Giriş

Hint alt kıtası barındırdığı yeraltı ve üstü zenginlikleriyle, pek çok Avrupalı devletin ticari seferlerinin odağı olmuştur. 1498'de Vasco de Gama önderliğinde Portekizliler, daha sonra İspanyollar, Hollandalılar ve son olarak bölgede 1857 yılına kadar siyasi açıdan da hüküm süren İngilizler alt kıtanın kaynaklarını ülkelerine aktarmışlardır. 1 Aralık 1600 tarihinde kurulan İngiliz Doğu Hindistan Şirketi, dönemin Hint-Türk İmparatorluğu Babür Devleti'nden aldığı imtiyazlar neticesinde pek çok liman şehrinde vergisiz ticaret yapma hakkını kazanırken (Özel, 2021: 241) yönetimde ise etkin olarak 1757'de Plassey Muharebesi'nden 1858 yılına kadar devam eden bir süreç geçirmiştir. İç çekişmelerin artması ve Avrupalı güçlerin bu

zayıflıklardan faydalanması sonucunda, bölgedeki İngiliz nüfuzu giderek güçlenmiştir (İşsever, 2024: 248). 1857 Hint Ayaklanması'ndan sonra 1858 Hindistan Hükümeti Yasası'yla birlikte Hindistan yönetimini Britanya Kraliyeti'ne devretmiştir.

Alt kıtayı siyasi olarak ele geçiren İngilizler, halkın ağır vergiler altında ezilmesine sebebiyet vererek topraklarına el koymuşlardır. Ayrıca, askeri mühimmat olarak kullanılan fişeklerin yapımında domuz ve inek yağının kartuşlarda ateşleyici olarak kullanılması, Hindu ve Müslüman sepoylar arasında büyük bir öfkeye neden olmuştur. Bunlara ilaveten memuriyetlerin İngilizlere verilmesi, Hindistan askerinin savaşmak üzere İran ve Afganistan gibi ülkelere gönderilmeleri, bölgede yer alan okulların vakıflara bağlanması (Kuyumcu, 2018: 26-27) gibi nedenlerden dolayı 11 Mayıs 1857 de İngilizler tarafından isyan, alt kıta halkı tarafından ise Özgürlük Mücadelesi, Bağımsızlık Savaşı isimleriyle adlandırılan bir savaş patlak vermiştir.

II. Bahadur Şah Zafer'in (ö. 1862) desteği ve izni alınarak başlayan ve hem Hindu hem de Müslüman halkı derinden etkileyen bu savaşta, Hint halkı ağır bir mağlubiyet almıştır. İngiliz Doğu Hindistan Şirketi, Hindistan'da büyük bir bölgenin yönetimini ele geçirmiş, Müslümanların iktidarı sona ermiştir (Özcan, 2012: 41). Ayrıca II. Bahadur Şah Zafer Rangon'a sürgün edilmiş, savaştan sorumlu tutulan Müslümanlar ekonomik, sosyal ve siyasi alanda ağır yaptırımlara maruz bırakılmıştır. Sonrasında İngilizler, hâkimiyeti tamamen ele geçirmiş ve Hint halkı, özellikle de Müslümanlar üzerindeki baskılarını daha da arttırmış, çeşitli zulüm yollarına gitmişlerdir (İşsever, 2019: 14) 1857 Bağımsızlık savaşının Müslümanlar açısından başarısızlıkla sonuçlanmasından dersler çıkaran fikir adamı ve yazar, Seyyid Ahmed Han (ö. 1898) Aligarh Hareketi adında bir hareket başlatarak, Müslümanların eğitim başta olmak üzere, toplumsal ve siyasal alanda hak ettikleri değeri görmesi için büyük çabalar harcayarak siyasi ve edebi anlamda çok önemli reformlar da gerçekleştiren ilk kişi olmuştur (Şahbaz, 2018: 114). Aynı şekilde Müslüman ve Hindu çoğunluğun bulunduğu topraklarda eşit imtiyazlar isteme beyanını dile getiren filozof, şair Muhammed İkbal, tarihe "Allahabad Söylevi" olarak geçen beyanları ile bağımsız bir Pakistan Devleti fikrinin temellerini oluşturmuştur. Gazeteci ve yazar Zafer Ali Han ve arkadaşları bu dönemde yazdıkları yazılar ile alt kıta Müslümanlarındaki bağımsızlık ateşini de yakmayı başarmışlardı (Görgün, 2022: 189). Diğer yandan Hint milliyetçilerinden Hayri kardeşler, (Abdülcabbar Hayri (ö. 1958) ve Abdülsattar Hayri (ö. 1945)), 1917'de Stockholm'de gerçekleşen konferansta Müslümanlar için bağımsız bir müstakil devletin kurulmasının gerekliliğini belirtmişlerdir.

Ülkeyi bağımsızlığa kavuşturacak diğer bir olay ise 1919 yılında Amritsar'da yaşanan ve tarihe "Caliyanvala Bağ Hadisesi" olarak geçen olaydır. İngilizlerin, alt kıta halkına uyguladığı ağır müeyyideleri protesto etmek amacıyla Pencab eyaletinin

Amritsar şehrinde bir araya gelen insanlara, ateş emri verilmesinin nihayetinde gerçekleşen katliamda yüzlerce masum insan öldürülmüş, binlercesi ise yaralanmıştır. Bu dönemde hayatını kaybedenlerin defin işlemleri İngiliz gözetimi altında ve sadece yakın akrabalarının katılımı ile gerçekleştirilmiştir (Zulfikar, 1996:224). Yaşanan tüm olumsuzluklara rağmen alt kıta halkının birlikte hareket etmesi vatanseverlik ve millet olma duygusunun güçlenmesine sebebiyet vermiş ve 1947 Hindistan'ın bağımsızlığını kazanmasında büyük bir rol oynamıştır.

Uzun yıllara dayanan Hindistan'ın bağımsızlık mücadelesi, içerisinde karmaşık bir süreci barındırmaktadır. Şiddete dayalı olmayan siyasi değişimin sadık bir savunucusu, usta bir taktikçi ve Hindistan Özgürlük Hareketi'nin öncüsü (Ahmed, 2017: 45) Mohandas Karamchand Gandhi'nin (ö. 1948), ülkesini iki yüz yılı aşkın bir süre sömürgeleştiren Britanya'nın hâkimiyetini sorgulamaya başlaması ve ardından bağımsızlık için –pasif direniş, sivil itaatsizlik gibi- eylemlerde bulunmasının yanı sıra halkın ekonomik sıkıntılar içinde olması, II. Dünya Savaşı'nın başlaması ve Britanya'nın Hindistan'ı bu savaşa kaynak olarak kullanması gibi nedenler Hindistan'ın bağımsızlığını kazanmasında etkili olmuştur. Diğer yandan din ve kültürel farklılıklardan dolayı bağımsız Müslüman bir devlet kurmanın gerekliliğine inanan Muhammed Ali Cinnah (ö. 1948) önderliğindeki Müslüman liderler, All India Muslim League (Tüm Hindistan Müslüman Ligi) gibi partilerle bu savları güçlü bir zemine oturtmuşlardır. Ayrıca 1940 tarihinde gerçekleşen ve tarihe '1940 Lahor Kararları' olarak geçen All India Muslim League toplantısında Müslüman çoğunluktaki yerlerde Müslüman bir devletin kurulması talep edilmiştir. Nihayetinde Hint alt kıtası, 14 Ağustos 1947'de Pakistan'ın, 15 Ağustos 1947'de ise Hindistan'ın bağımsız bir devlet olarak kurulmasının ardından büyük bir göç dalgasına tanıklık etmiştir. Bu coğrafyada 1947 yılına kadar farklı pek çok din, dil ve ırktan insan bir arada yaşamını sürdürürken İngilizlerin böl-parçala-yönet stratejisine maruz kalmaları nedeniyle pek çok acı ile karşı karşıya kalmışlardır (Görgün, 2023: 176). Büyük bir trajediyle sonuçlanan, etnik ve din kaynaklı şiddet olaylarına neden olan bölünme süreci, milyonlarca insanın yer değiştirmesine ve can kayıplarına neden olmuştur.

Hindistan-Pakistan bölünmesinde en çok etkilenen kesimlerden biri de kadınlar olmuştur. Mübadele döneminde kadınlar cinsel şiddet, taciz, cinayet, ailelerinden ayrılma, kaçırılma, toprak sahibi olma veya miras alma hakkından mahrum bırakılma, toplumsal normlar ve baskılarla karşı karşıya kalma gibi problemlerle yüz yüze kalmışlardır. 1947 ayrılığı edebiyatta geniş bir yer bulmuş, yaşanan sorunlar Urdu edebiyatçıları tarafından kaleme alınmıştır. Pek çok sorun ile birlikte, kadınların göç dönemi yaşadığı sıkıntılar da edebiyatta yer almıştır. Bu

dönemde kadınların meselelerini, Saadet Hasan Manto, İntizar Huseyin, Ahmed Nedim Kasimi, Krişen Çandar, Racender Singh Bedi, Upendaranath Eşk, Abdullah Huseyin, Kudretullah Şahab, gibi edebiyatçıların yanı sıra bazı hikâye ve romandan örnekler vereceğimiz bu çalışmada; Kurret-ul Ayn Haydar, Hadica Mastur, Zahide Hina, Nur-ul Huda Şah, İsmet Çağatay gibi kadın edebiyatçılar da hemcinslerinin göç zamanı karşılaştıkları sorunları eserlerinde konu edinmişlerdir.

1947 Hindistan-Pakistan Ayrılığında Kadınların Yaşadığı Sorunların Urdu Hikâyesine Yansımaları

Hint alt kıtasının bağımsızlığını kazanması ile bu coğrafyanın Hindistan ve Pakistan olarak ikiye ayrılmasıyla sonuçlanan 1947 Hindistan-Pakistan bölünme sürecini edebiyat dünyasında birçok yazar ile birlikte kadın yazarlar da eserlerine konu edinmişlerdir. Kadınların bu dönemde karşılaştıkları sorunlara kayıtsız kalmayan yazarlardan Krişen Çandar, Amritsar: Bağımsızlıktan Sonra adlı hikâyesinde; 1947’de Hindistan ve Pakistan’ın bağımsızlıklarını kazanmalarının ardından Müslüman, Hindu ve Sih toplumlarının hizip çatışmaları yaşadıklarını, zulüm, nefret ve din düşmanlığını ortaya çıkaran, aynı zamanda sınırların keyfi olarak çizildiğinden dolayı İngilizlere ağır eleştirilerde bulunmaktadır. Aynı zamanda kaleme aldığı bu öyküde, katliamlara ve yağmalamalara değinen yazar, kadınların göç sırasında cinsel saldırıya, tacize ve kötü muamelelere maruz kaldıklarını da aşağıda şu şekilde dile getirmiştir:

Gucranvala’ya geldiklerinde on beş kişi kalmışlardı. Önce paraları, sonra takıları gitmişti. Daha sonra kadınların bedenleri (Soydan, 2018: 27).

Aynı öyküde yazar, Calianvala Bağ Hadisesi’ne gönderme yaparak, bu topraklarda yüzyıllardır birlikte yaşayan halkın bağımsızlık adına büyük mücadeleler sergilediklerini ancak umut ettikleri bağımsızlığın beraberinde özellikle kadınlara karşı katliamları, yağmalamaları ve tecavüzleri beraberinde getirdiğini tüm gerçekliği ile yansıtmıştır. Öyküde toplumun temsilcisi olarak içinde güç ve direnç sergileyen bir annenin yaşadığı acı dolu anlar ile verdiği mücadele aktarılırken; son nefesini vermek üzereyken bile adalet arayışından ve sevdiklerinin hatırasını yaşatmaktan vazgeçmediği vurgulanmıştır:

Dar bir sokaktır ve gün ışığında bile loş bir havası vardır. Orada Müslümanlara ait sekiz, on ev vardı ve hepsi ya yakılmış ya da yağmalanmıştı. Kapıları açık, pencereleri kırık, çatıları yer yer yanık. Sokak ıssızdı ama sokağın zemininde kadın cesetleri vardı.

Geri dönmek istedim. Tam o anda birinin iniltilerini duydum. Sokağın ortasında cesetlerin arasında yaşlı bir kadın sürünmeye çalışıyordu. Ona yardım etmeye koştum.

“Su ver oğlum!”

Avucumla su getirdim. Kutsal Gurdvара'nın karşısında çeşme vardı. Avucumu dudaklarına dayadım.

"Allah'ın merhameti üzerine olsun oğlum! Sen kimsin? Her kim olursan ol, Allah'ın merhameti seninle olsun oğul! Bunlar ölmek üzere olan birinin sözleri, bunları unutma!"

Onu ayağa kaldırmaya çalışırken "Nerenden yaralandın ana?" diye sordum.

"Beni kaldırma. Ben burada öleceğim, kızlarımın, gelinlerimin arasında. Ne dedin sen? Yara mı? Ah oğlum, yaram ok derin. Yüreğimin tam ortasında benim yaram. Siz bu yarayı nasıl iyileştireceksiniz? Allah sizi nasıl affedecek?"

"Bizi affet ana!"

Fakat yaşlı kadın beni duymadı bile. Kendi kendine konuşup duruyordu. "Önce erkeklerimizi öldürdüler. Sonra evimizi yağmaladılar. Bizi sürükleyerek bu sokağa getirdiler. Buraya getirdiler, her gün saygıyla selamladığım kutsal Gurdvара'nın karşısına. Burada namusumuzu kirlettiler, sonra kurşun sıktılar. Ben onların ninelerinin akranyım, bana bile acımadılar."

Birden yakama yapıştı. "'Sen biliyorsun, bu Amritsar şehri benim şehrim. Bu kutsal Gurdvара'yı her gün selamladım, kendi camimi selamladığım gibi. Benim sokağında Hindular, Müslümanlar, Sihler yaşıyor. Kuşaklar boyu burada bir arada yaşadık; hep sevgi, saygı ve barış içinde yaşadık, hiçbir sorunumuz olmadı."

"Dindaşlarımı affet ana!"

"Ben kimim biliyor musun sen? Ben Zeynep'in annesiyim. Zeynep'in kim olduğunu biliyor musun sen? Zeynep, Calıyanvala Bağ günü o Beyazın önünde eğilmeden, ülkesi ve halkı için başı dik, onurlu bir şekilde bu sokaktan geçen kızdı. İşte o bu sokaktı. Zeynep'in şehit edildiği yer tam burasıydı." "İşte o Zeynep'in annesiyim ben. Senin yakanı kolay kolay bırakacak değilim. Bana yardım et, beni ayağa kaldır, ben yağmalanan onurumun, kızlarımın gelinlerimin kirletilen namuslarının hesabını sormak için siyasetçilerin karşısına dikileceğim. Bana yardım et. Onlara diyeceğim ki ben Zeynep'in annesiyim. Ben Amritsar'ın annesiyim; ben Pencab'ın annesiyim. Sizler kucağımı viraneye çevirdiniz. Bu yaşlı çağımda alnıma leke sürdünüz. Gencecik gelinlerimin, kızlarımın pak ve iffetli ruhlarını cehennem ateşine attınız. Onlara soracağım; Zeynep böyle bir bağımsızlık için mi canını feda etti? Ben... Zeynep'in annesiyim!" Birden kucağıma yığıldı, ağzından kan boşalmaya başladı. Bir dakika içinde canını verdi (Soydan, 2018: 31-32).

Krişen Çandar'ın 1947 bağımsızlık sonrası olayları bir trenin ağzından kaleme aldığı Peşaver Ekspresi adlı öykü göç dönemi yaşanan insanlık dışı olayları tüm gerçekçiliği ile aktarmaktadır. Öyküde mübadele dönemi gerçekleşen mal kayıpları, yağmalamalar ve katliamlar ile birlikte kadınların namuslarına göz dikildiğine ve vahşice katledildiklerine yer verilmiştir. Hikâyede konusu işlenen genç kızın ölümüyle birlikte, hayat dolu bedeni, çaresiz bir şekilde ormanda bırakılmıştır:

Gece saat ikide Anbala'dan hareket ettim ve on mil tikten sonra durduruldum. Birinci mevki vagon içeriden kilitliydi. Bu yüzden pencere camları kırıldı ve saldırganlar içeri daldılar. Komiser vekili, karısı ve küçücük çocukları orada katledildi. Komiser vekilinin genç bir kızı vardı; çok güzeldi, kolej öğrencisiydi. Gençlerden birkaçı onun kurtarılması gerektiğini düşündü. Bu güzellik, bu alım, bu gençlik birilerinin işine yarayabilirdi. Hemen genç kızı ve takı sandığını omuzlayıp trenden indiler ve ormana daldılar. Kızın elinde bir kitap vardı.

O arada, kızı serbest mi bırakalım yoksa öldürelim mi diye aralarında tartışmaya başladılar. "Beni niçin öldürüyorsunuz? Beni Hindu yapın, sizin dininize gireyim. Sizden bir benimle evlensin, canımı almakla elinize ne geçecek?"

İçlerinden biri "Doğru söylüyor. Bence..."

Diğeri, arkadaşının sözünü kesip "Bence işini bitirmek en iyisi" dedi ve kızın karnına bıçağı sapladı. "Yürüyün, haydi trene. Bu ne gereksiz tartışmadır böyle!"

Kız ormanda çimenlerin üzerinde debelene debelene öldü. Kitabı, kanıyla sıırıslıklam oldu. John Strachey'in "The Theory And Practice of Socialism" kitabını okuyordu. Zeki bir kız olmalı. Yüreğinde, ülkesi ve ulusuna hizmet etme isteği taşıyor olmalı. Ruh, birine âşık olma, birini arzulama, birine sarılma, bir bebeğe süt emzirme duygularıyla dolu olmalı. O bir kızdı, bir anneydi, bir kadındı, bir sevgiliydi. O kâinatın kutsal yaratılış giziydi. Oysa şimdi cesedi ormanda yatmaktaydı; çakallar, akbabalar ve kargalar onu tırmalayarak parçalayacaklardı (Soydan, 2018: 46-47).

Pakistan'ın önde gelen öykü yazarlarından Kudretullah Şahab, kaleme aldığı Ya Huda 'da 1947 ayrılığında Hindistan'dan Pakistan'a göç eden muhacirlerin durumunu Dilşad adlı bir kadın karakter aracılığı ile aktarmaktadır. Öykü, Sihler tarafından öldürülmüş, Hindistan'ın Çamkour kentindeki camiin imamı Molla Ali Bahş'ın camide tutulan ve Sihlerin ona tecavüz neticesinde hamile kalan kızı Dilşad'ın hayata tutunmasını anlatmaktadır. Yazar, Sihlerin Dilşad'ı karakola teslim etmeye karar vermesinin ardından kendisi için daha zorlu bir sürecin başladığına ve Dilşad'ın Anbala kampına vardığında ise kampın içinde bulunan ve zorla yer değiştirme veya sürgün gibi travmatik olaylar yaşamış kadın ve kızların bulunduğuna değinmiştir:

On, on beş gün sonra karakol amiri Labbhu Ram; dizleri, takımları ve belindeki ağırlar biraz olsun azalınca Dilşad'ı azat etti ve kıdemli polis memuru Deryu Dhan Singh eşliğinde onu Anbala kampına gönderdi. Yolda Deryu Dhan Singh'in de dizleri ve takımlarında birçok kez ağırlar oldu. Dilşad onun da ağırlarını çabucak giderip durdu. Böylece on saatlik yolu, on günde sağ salım kat edebilmişlerdi. Anbala kampında çok sayıda kız, çok sayıda kadın vardı; genci de vardı, güzeli de. Fakat hepsi ışıkları sönmüş, galaksileri yağmalanmış, parıltıları çamurla kaplanmış kayan yıldızlar gibiydiler (Soydan, 2018: 56).

Dilşad, Pakistan'a giderken trende bir kız çocuğu dünyaya getirmiştir. Lahor Tren İstasyonunda çocuklara Enver ve Reşit gibi isimlerle seslenildiğini duyunca kötü

günlerin geride kaldığını artık bu yeni İslam devletinde, kardeşlik içinde yeni bir hayata başlayacağını düşünmüş ama bütün hayalleri bir anda yıkılarak Pakistan'da da hiçbir şeyin farklı olmadığını tecrübe etmiştir. Hikâye aynı zamanda kampların içler acısı durumunu da gözler önünde sermektedir. Sefalet, açlık ve elverişsiz hava şartları göçmenleri derinden etkilemektedir. Diğer yandan yeni kurulan bu vatanda ötekileştirilme de büyük bir sorun teşkil etmektedir. Zorlu yolları aşarak gelen muhacirler ulaştıkları bu yeni vatanlarında kabul görmeme, aidiyetsizlik ve vatan özlemi gibi problemlerle yüzleşmek zorunda kalmışlardır. Pakistan ile Hindistan ayrılığının ardından gerçekleşen büyük göçü ve insanların yaşadıkları sefaleti konu edinen Ya Huda, çocuk, genç, yaşlı ve kadınların yaşadıkları zorlukları aktarmasından dolayı oldukça önemli bir eserdir.

Urdu dilinin önemli yazarları arasında yer alan ve eserlerinde mitolojik unsurlardan yararlanması ile tanınan Racandar Singh Beydi, öyküsü Lacuvanti'de, Lacu adlı kadın karakter üzerinden 1947 ayrılığında kaçırılan kadınların sorunlarına özellikle kadınların yaşadığı acılara ve toplumsal beklentilerle çelişen durumlara dikkat çekmiştir. Öykü, kadınların direnişini ve haklı mücadelesini vurgulayarak, onların ölüme karşı cesurca direndiklerini ve yaşama sıkı sıkıya tutunduklarını ifade etmekle birlikte, güçlü ve dirençli olduklarını göstermektedir. Bu dönemdeki en büyük meselelerden biri olan kadınların kaçırılması ve bulunan kadınların ise toplumun bireyleri tarafından kabul görmediğine yazar şu şekilde değinmiştir:

Ancak kaçırılan bazı kadınlar, kocaları, anaları, babaları, bacıları ve kardeşleri tarafından tanınmazdan geldiler: Niye geberip gitmedi ki! Neden zehir içip namusunu kurtarmadı? Dipsiz bir kuyuya atsaydı ya kendini! Bu şekilde hayata yapışıp kalmak korkaklıktan başka nedir ki! Yüzlerce, binlerce kadın, namusları yağmalanmadan önce canlarını vermişti. Bizimki neden aynısını yapmadı!.. Ama bu akrabalar, o kadınların hayatta kalarak kahramanca nasıl direndiklerini ve taş kesilmiş gözleriyle ölüme nasıl dik dik baktıklarını nereden bilebilir ki! Hem de kocasının bile onu tanımazdan geldiği bir dünyada. Kadınlardan biri, içinden kendi adını tekrarlayıp durdu: Suhag Vanti, Suhaglardan... Sonra o kalabalık içindeki kardeşine son kez bakarak "Sen de mi beni tanımazdan geldin nankör? Seni kucağımda yedirip büyüttüm ben!" demekle yetindi (Soydan, 2018: 135).

Modern dönem Urdu edebiyatçıları içinde yer alan Ramanand Sagir, kaleme aldığı Uzak Dur Bu Köle Tacirlerinden adlı öyküsünde 1947 Hindistan-Pakistan ayrılığı sırasında meydana gelen karmaşa ortamında kaçırılan kadınlara yer vermiştir. Kaçırılan kadınlar, genellikle namuslarına leke gelmiş olarak görülmüş ve toplum tarafından dışlanmışlardı. Bu durum kadınların yaşadığı toplumsal baskıların bir yansımasıdır. Öyküde kaçırılan ve hayatlarını kurtaran kadınların evlerine döndüklerinden sonra kabul görmediklerine yazar şu şekilde dile getirmiştir:

O ürkütücü sessizlik esnasında, sanki biri ateşte kızdırıp kor haline getirdiği günah dağlağıyla bedenimin her uzvunu dağlıyordu. Islak giysiler içindeki her bir uzvum korlanmış ve yanıyormuş gibi hissetmeye başladım. Hatta elbiselerimi bile hissetmeye başladım; kayınpederimin karşısında çırılçıplak kalmış gibiydim. Sonra nasıl oldu bilmiyorum, elimi uzatıp onun sarındığı, üzerinde binlerce Rama adı yazılı şalı çekip aldım ve örtündüm... ama yine de çıplaktım.

Kocam "Delirmişsin sen. Yoksa bu halinle buraya gelmezdin" dedi.

"Ben deli değilim ama artık deliriyorum" diye çığlık attım.

"Şiişt! Sessiz." Kayınpederim alçak bir sesle beni uyardı.

"Komşular uyanacak, onlar seni öldü biliyorlar."

"Yalan! Köyümüzün kızlarının kaçırıldığını herkes biliyor." Artık konuşmaya başlamıştım.

"Bu doğru. Ama herkes kızının kendini nehre atarak namusunu kurtardığını söylüyor."

"Yani şimdi onlardan hiçbiri kızını geri almayacak mı?"

"Başka bir erkek hayaletini evine kim sokar ki!"

"Ey Rama, ne korkunç bir zulüm bu!" Ağlamaya başladım. "Zulüm değil, dünya böyle. Onur ve namus olmadan bu dünyada kimse yaşayamaz." (Soydan, 2018: 155)

Günümüzde dahi birçok toplumda kadınların değişen statüsünü kabul etmede bazı eksiklikler bulunmaktadır (Taşdan & Dost, 2017, s. 238). Uzak Dur Bu Köle Tacirlerinden öyküsünde yazar, kadınların yaşadığı içsel çatışma ve toplumsal baskılarla, toplumun kadınlara yönelik algısından duyduğu rahatsızlığı ifade etmektedir. Yine yazar, kadınların kendilerini köle gibi hissettiklerini ve toplumun kadınları birer meta gibi gördüğünü belirtmiştir. Bu öykü Hindistan'ın bölünmesi sırasında kadınların yaşadığı acıyı ve toplumsal baskıyı gözler önüne sererken kadınların her iki tarafta da (Hindistan-Pakistan) aynı baskı ve zulmü yaşadıklarını vurgulamaktadır. Son olarak hikâye; toplumun kadınlara yönelik algısını ve kadınların yaşadığı zorlukları sorgulayarak, kadınların hayatlarını özgürce sürdürmeleri ve toplumsal cinsiyet eşitliği sağlanması için mücadele etme çağrısında bulunmaktadır:

Ben giderken beni rahatlatmak için olsa gerek dedi ki "Üzülmene hiç gerek yok. Onlardan intikamımızı misliyle aldık. Köyümüzden kaldırdıkları kadınlardan daha fazlasını onların köylerinden kaldırıp köyümüze getirdik."

"O kadınları evlerimize mi kapattınız?" Öfkeyle bağırdım.

"Evet... Onları kaçırıp evlerimize kapatmakla onurumuzu kurtardık!" Kayınpederimin göğsü gururdan kabardı ve evin içini işaret ederek "Bizde de iki tane var" dedi.

Daha fazla bir şey duymaya dayanamadım. Sanki o ana kadar kadın tüccarları ve köle tacirlerinin ağında yaşamış olduğumu hissettim. Koşarak oradan uzaklaşmaya başladım ve koştukça koştum.

Hem koşuyor hem de peki ben böyle koşarak nereye gidiyorum diye düşünüyordum. Namuslu kadınlar için kendi Hindistan'ında bile onların Pakistan'ında olanların aynısı yaşanıyordu. Bu iki ülke, yapay namus perdesini yırtıp sadece kadının çıplak bedeni etrafında raks ederek gerçek yüzlerini gösteren erkeklerin ülkelerini. Oralarda kadına yer yoktu.

Ülkenin toprağını paylaştıkları gibi bedenlerimizi de paylaşmışlardı fakat kaçırılan bir kadını, bir anneyi muhtemelen hiçbir almamak istemiyordu (Soydan, 2018: 156-157).

Upenderanath Eşk, öyküsü Plato'da, Hindistan'ın bölünmesi sırasında yaşanan etnik, dini şiddet olaylarının yanı sıra bu olayların bireyler üzerindeki etkilerini de anlatmaktadır. Öykü, özellikle Hindu ve Müslüman topluluklar arasındaki çatışmayı ve yaşanan vahşeti gözler önüne sermektedir. Pakistan'da Hindu- Sih kadınlara ve çocuklara yapılan vahşetin anlatıldığı öyküde, Hindu ve Sihlerin de Müslümanları canlı canlı ateşe attığı, kadınlara tecavüz edildiği, annelerin çocuklarının gözü önünde boğazlarının kesildiğine değinilmiştir:

Dina Nath, Pakistan'da Hindu ve Sih kadın ve çocuklara yapılan vahşi zulme ilişkin çok şey duymuştu. Bekâr kızlar iffal edilmiş, çırlıçıplak soyularak dans ettirilmiş, yaşlı kadınların göğüsleri kesilmiş, anne babalarının önünde kızlara tecavüz edilmişti. Çocuklarının gözleri önünde anne babaların boğazları kesilmiş, katliamlar, cinayetler ve kan dökmelerle ilgili yürek parçalayan hikâyeler dinleye dinleye yüreğini kin kaplamıştı. Fakat bu yaşlı adamdan Caledher'de Müslümanların başına gelenleri dinledikçe tüyleri diken diken oldu. Rama ve Krişna; Nanak ve Goband inananlarının Müslümanlara yapmadıkları zulüm kalmamıştı. Yaşlı adam, istasyonun yanında bulunan iki büyük yağ ocağına kurbanlık koyun gibi Müslümanları canlı canlı atıyorlar ve Brahmanlar, bu kurbanları intikam tanrısına sunarak çılgınlar gibi çok yaşa, var ol naraları atıyorlardı diye anlattığında, Dina Nath oturduğu sandalyede oturamaz hale gelmişti (Soydan, 2018: 202).

Ahmed Nedim Kasimi öyküsü Men İnsan Hun'da bölünme sürecinin dehşetini ve insanlık dışı olaylarını aktarmaktadır. Öyküde, ölen kadın ve çocukların cesetlerinin görüntüsü, insani bir trajediyi temsil etmektedir. Özellikle çocukların annelerinin yanında ölmüş olması, acının ve kaybın derinliğini arttırmaktadır. Kadınların, çocukların onurunun ve masumiyetinin nasıl gasp edildiğine dair bir vurgu yapan yazar, bölünmenin sadece fiziksel zarar vermekle kalmayıp aynı zamanda manevi yıkıma yol açtığını da dile getirmektedir:

Mısır tarlasına sürünerek gelir gelmez, oldukça fazla kadın ve çocuk cesetleri gördüm. Küçük bebekler annelerinin kesik kalçalarına pusmuş ve anneler iffetlerinin sönmük lambasını

yaralı kollarıyla tutarak: Meleklerin sevdalı secdelerinin karşılığı bu muydu? İblis gerçekten bunu kıskanıp da mı isyan etmişti? (Kasimi, 1952: 21-22).

Yüzyıllardır bir arada yaşayan Müslüman, Hindu ve diğer toplulukların yaşadığı bölgede büyük bir ayrışmayı temsil eden, etnik ve dini çatışmalara neden olan, milyonlarca insanın yerinden edilmesi, hayatlarını kaybetmeleri veya göç etmek zorunda kalmalarının anlatıldığı göç döneminin önemli yazarlarından Saadat Hasan Manto'nun Açiver adlı öyküsünde başkarakter Sakina'nın annesinin karşıt gruplar tarafından nasıl vahşice katledildiği şu şekilde aktarılmıştır:

Yere çöken Siraceddin hafızasını zorlayarak Sakina'yı ne zaman ve nerede kaybettiğini düşünmeye daldı. Ancak bu düşünceler git gide tüm bağırsakları dışarı dökülmüş Sakina'nın annesinin cesedinde donup kalıyordu; sonrası mı? Sonrasını hatırlayamıyordu (Manto, 2007: 340).

Manto'nun okuyucuyu bölünme sırasında yaşanan trajedilere ve kaosa odaklandığı bir başka öyküsü Shaye'de bu dönemdeki kadınların yaşadığı zorlu göç koşullarına ve bu koşullarla nasıl başa çıktıklarına dikkat çekilmektedir. Öyküde göç zamanı tecavüze uğrayan göçmen kadınların yaşadıkları belirsizlik ve güvencesizlikle birlikte zalimliğin hesabının kim tarafından tutulacağı gibi ahlaki ve hukuki soruların yanı sıra kendilerinde oluşan travmaların ve haksızlıkların ne olacağının yarattığı bilinmezlik yazar tarafından ele alınmıştır:

Dışlanan kızlar veya kadınlar aklıma geldiğinde sadece şişkin karınları tahayyül ederdim. O şişkin karınları ve o dokuz süren aylık hamileliği. O karınların içlerindeki insanların sahipleri kim? Pakistanlılar mı yoksa Hindistanlılar mı? Maaşlarını Pakistan mı yoksa Hindistan mı ödeyecek? Tüm her şey zalim doğanın hesabına mı yazılacak? (Manto, 2007: 312-315).

Kadınların göç dönemi yaşadığı zorluklara, toplumsal ve psikolojik problemlere Urdu Edebiyatında Zahide Hina, Sacid Reşid, Selam Bin Rizak, Hayattullah Ensari, Yunus Cavid, İsmet Çagatay, Kurret-ul Ayn Haydar ve İntizar Huseyin gibi yazarlar da kaleme aldıkları öykülerinde yer vermişlerdir.

Sonuç

1947'de Hindistan'ın bağımsızlığı ile Pakistan ve Hindistan olarak iki ayrı devlete ayrılan Hint alt kıtası, yaşanan ayrılıkla birlikte pek çok insanlık dışı olayın yaşanmasına tanıklık etmiştir. Gerçekleşen mübadeleyle birlikte Hindistan'dan Pakistan'a göç eden Müslümanlar ve Pakistan'dan Hindistan'a göç eden Hindu-Sihler, ülkelerini terk ederken yıkım, yağma ve ateşe verme gibi olaylara neden olmuş; göç yolculukları sırasında birbirlerine düşmanca tavırlar sergileyerek katliamlara,

kaçırılmalara, tecavüzlere ve kayıplara yol açmışlardır. Meydana gelen insanlık dışı olaylara Urdu dilinde eser üreten edebiyatçılar da duyarsız kalmayarak, yaşanan mezalimi konu edinmeyi görev bilmişlerdir. Bu dönem, şiir, öykü ve roman alanında geniş yankı bulmuş; sonraki kuşak edebiyatçıların eserlerinde başlıca konulardan biri hâline gelmiştir. Urdu dilinde öne çıkan ve kadın sorunlarını içeren hikâyelerden alıntılar yaptığımız bu çalışmada, kadınların göç yolculuğunda şiddet, sömürü, istismar, kabul görmeme, toplumsal baskı ve toplumsal eşitsizlik gibi kavramlarla karşı karşıya kaldıkları görülmektedir.

1947’de Hindistan-Pakistan bölünmesi, Urdu edebiyatında kadınların deneyimlerine ve meselelerine daha fazla dikkat çekilmesine neden olmuştur. Bu dönemde, kadınların yaşadığı zorluklar, acılar ve mücadeleler birçok eserde ele alınmıştır. Sadece siyasi sınırların değiştirilmesiyle kalmayıp, milyonlarca insanın hayatını da derinden etkileyen Hindistan’ın bölünmesi esnasında yaşanan tüm bu zorluklara rağmen kadınlar, mültecilere yardım etmek, ailelerini yeniden bir araya getirmek ve kadın haklarını savunmak için büyük mücadeleler sergilemişlerdir. Kadınların, Urdu edebiyatında da birer kahraman ve rol model olarak tasvir edildiği görülmektedir.

KAYNAKÇA

- Ahmed, N. (2017). Hindistan’ın Bölünmesi (1947) (T. İğci, Çev.). Yeni Türkiye, XXIII (96), 45-61.
- Görgün, H. (2023). Alt Kıtada İngiliz Hâkimiyeti, Edebi Akımlar ve Fesadat Dönemi Yazarlarından Kudretullah Şahab. Şarkiyat Mecmuası, (43), 173-185.
- Görgün, H. (2022). Balkan Savaşları Döneminde Hindistan Müslümanlarının Faaliyetleri. Şarkiyat Mecmuası, (41), 181-196.
- İşsever, M. R. (2019). Mevlana Zafer Ali Han’ın Özgürlük Mücadelesi ve Hapishane Günleri. Şarkiyat Mecmuası, (35), 11-22.
- İşsever, M. R. (2024). Muhammad Iqbal And The Turks. Akademik Platform İslami Araştırmalar Dergisi, 8(2), 243-257. <https://doi.org/10.52115/apjir.1530081>
- Kasimi, A. N. (1952). Dar-u-Divar. Lahore: Chaudhari Iftikhar Ali.
- Kuyumcu, H. (2018). Pakistan Tarihi (1857-1958). Konya: Sagem Yayıncılık.
- Manto, S. H. (2007). Fasane Manto ke (K. Ashraf, Ed.). Delhi: Kitabi Duniya.
- Özcan, A. B. (2012). Doğu Kültüründe Anlatı Geleneği Urdu Nesri. Ankara: Hdy Yayıncılık.
- Özel, T. (2021). İngiliz Doğu Hindistan Şirketi. İstanbul: Vadi Yayıncılık.
- Soydan, C. (Çev.). (2018). Göç Öyküleri. Ankara: Hece Yayınları.

- Şahbaz, D. (2018). Seyyid Ahmed Han'un Pakistan İdeolojisinin Oluşumuna Katkıları. Nüşa, (47), 109-126.
- Taşdan, T. E., & Dost, B. Ö. (2017). Evaluation of the Concept of Gender in Turkish Society. Within the Framework of Cultural Anthropology. Researcher: Social Science Studies, 5(8), 235-246
- Zulfikar, G. H. (1996). Caliyánvala Bağ ka Katliam aur Mezalim-i Pencab, Seng-i Meel Publications.